

TEOS

SEFERİHİSAR / SIĞACIK

T.C.
Kültür ve Turizm Bakanlığı

-
Ankara Üniversitesi

-
Teos Arkeoloji Kazısı
Başkanlığı

Musa KADIOĞLU

REHBER KİTAP II

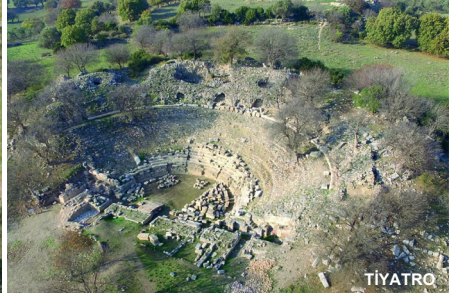
KARAGÖL
ANTİK MERMER OCAĞI

HELLENİSTİK SUR
(Dionysos Kapısı)

DİONYSOS TAPINAĞI

TIYATRO

MECLİS
(Bouleuterion)

AGORA TAPINAĞI

SARNIÇ

AKROPOLIS

GÜNEY LİMAN

LİMAN KİLİSESİ

KONUM

İzmir İli, Seferihisar İlçesi, Sığacık Mahallesi'nde yer alan antik liman kenti Teos, İzmir'in yaklaşık 60 km güneybatısındadır. Kent, küçük bir yarımada'nın kistağında (isthmos) kurulmuş ve gelişmiştir. Kistağın ortasındaki Kocakırtepe üzerinde kentin Akropolis'i bulunmaktadır. Mekansal açıdan bakıldığında, kentin Akropolis ile güney limanı arasında gelişme gösterdiği; zaman dizinsel olarak bakıldığında da gelişmenin Protogeometrik Dönem ile Orta Çağ arasında olduğu görülür. Kentin güneyde ve kuzeyde olmak üzere iki limanı bulunmaktadır. Günümüzde Arkaik Dönem kent surlarına ait hiçbir kalıntı yüzeyde görülmemektedir. Buna karşın Hellenistik Dönem kent suru kent çevresinde, yaklaşık 4 km uzunluğunda takip edilebilmektedir. Söz konusu sur, yerel kireçtaşı kesme bloklardan, çok özenle inşa edilmiş olup yaklaşık 65 hektarlık bir alanı çevrelemektedir. Hellenistik Dönem surunun çevrelediği alan içerisinde Akropolis, Dionysos Tapınağı, Tiyatro, Bouleuterion (Meclis Binası), Agora, Agora Tapınağı ve büyük bir sarnıç yer almaktadır. Buna karşın İmparatorluk Kült Tapınağı ve etrafını stoa'ların çevrelediği Forum ile her iki antik liman, Hellenistik Sur'un dışında kalmaktadır.

ARAŞTIRMA TARİHİ

İonia Bölgesi'nin oniki kentinden biri olan Teos, 18. yüzyılın başlarından itibaren Batılı araştırmacı ve gezginlerin ilgi odağı olmuştur. 1709 ve 1716'da, İngiltere'nin İzmir (Smyrna) Konsolosu ve Botanikçi William Sherard Teos'a uğrayarak, kentteki yazıtların kopyalarını almıştır. Daha sonra Hollanda Krallığı'nın İzmir Konsolosu Daniël Alexander de Hochepped, Teos yazıtlarını incelemenin yanı sıra, 1732 yılında Dionysos'a atfedilen kolossal bir heykel başını satın alarak ülkesine götürmüştür.

*Mermer Dionysos Başı
(Leiden Müzesi)*

Kentteki ilk arkeolojik kazı ve araştırmalar, 1764-1765'te, İngiliz Dilettanti Cemiyeti (Society of Dilettanti) adına Richard Chandler ve Nicholas Revett tarafından gerçekleştirilmiştir. 1862'de Richard Popplewell Pullan, aynı kurum adına tekrar çalışmalar yapmıştır.

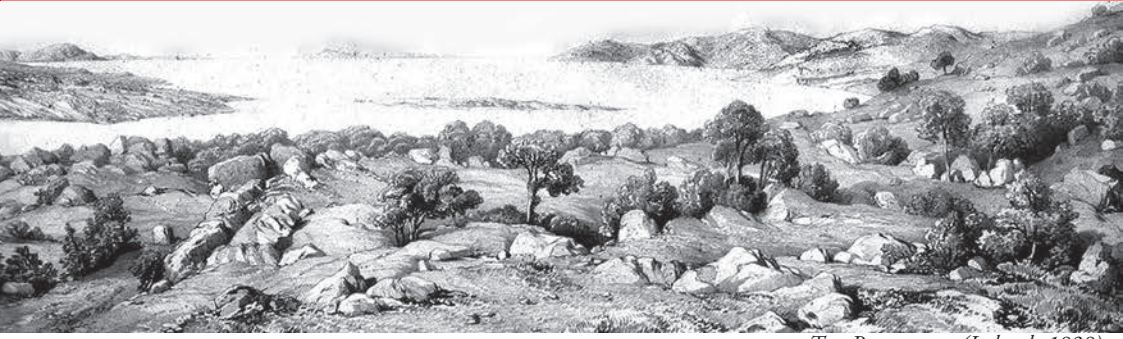
18. ve 19. yüzyıl boyunca birçok Batılı araştırmacının, özellikle Dionysos Tapınağı nedeniyle ziyaret ettiği Teos'ta, savaş yıllarında kesintiye uğrayan araştırmalar, 1924 ve 1925 yıllarında Fransız araştırmacılar Yves Bequignon ve Alfred Laumonier tarafından, kentteki birçok yapıda gerçekleştirilen sondajlarla devam etmiştir.

Teos'ta Türk bilim insanlarının kazı ve araştırmaları ancak 1960'lı yıllarda gerçekleştirilebilmiştir. 1962 ile 1967 yılları arasında, Ankara Üniversitesi'nden

Dionysos Tapınağı (Ch. Texier, 1862)

Teos Panoraması (Laborde, 1838)

Yusuf Boysal ile Baki Ögün, Dionysos Tapınağı, Hellenistik Sur, Agora ve Bouleuterion gibi yapıların yanı sıra Akropolis, Tiyatro ve Nekropolis'lerde de kazı ve araştırmalar yapmıştır.

1980-1992 yıllarında Mimar Duran Mustafa Uz, hem Dionysos Tapınağı'nda, hem de Akropolis'teki tapınakta sınırlı sondaj çalışmaları yapmış ve "Teos'taki Dionysos Tapınağı" isimli doktora tezini hazırlamıştır. 1993-1996'da Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden Numan Tuna kentte kısa süreli yüzey araştırmaları gerçekleştirmiştir.

2010 yılında yeniden başlayan kazı, araştırma, koruma ve onarım çalışmaları, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Musa Kadioğlu başkanlığında, halen devam etmektedir.

Bouleuterion, 1925

Bouleuterion, 1963

Bouleuterion, 1964

Dionysos Tapınağı (W. Pars, 1769)

Dionysos Tapınağı, batı temenos duvarı ve batısındaki mekanlar, 1963

*Griphon (MÖ 5. yy.
Teos sikkesi)*

KENT TARİHİ

Antik yazarlardan Strabon ve Pausanias, Teos'un önce Athamas tarafından kurulduğunu ve bu nedenle ünlü Lirik Şair Anakreon tarafından Athamantis olarak adlandırıldığını; sonra lon kolonizasyonu döneminde Kodros'un evlilik dışı oğlu Naoklos ve daha sonra Atinalı Apoikos ile Damasos ve Boiotialı Geres tarafından kurulduğunu bildirmektedir.

Antik kentte sürdürülen arkeolojik kazılar, kente Protogeometrik Dönem'den (MÖ 1000 civarı) itibaren yerleşildiğini ortaya koymuştur. Yaklaşık MÖ 600 yıllarında Miletoslu filozof Thales'in, Ionia Bölgesi'nin merkezinde olmasından dolayı oniki lon kentinin birlik merkezi olarak Teos'u önermesine karşılık bu önerisi kabul görmemiştir. Teos kentinin MÖ 6. yüzyıldaki ticari ilişkileri, Eski Mısır'a kadar takip edilebilmektedir. Tüm Anadolu'da olduğu gibi Teos da MÖ 545 yılından sonra Pers komutanı Harpagos'un eline geçmiştir. Teos'un da içinde yer aldığı oniki kentten oluşan lon Birliği'nin Pers Kralı II. Kyros'un Batı Anadolu'daki Yunan şehirleri üzerindeki baskısını kıramaması sonucu, Herodotos'un aktarımına göre, Teos halkının tamamı MÖ 543 yılında kenti terk etmiş ve Trakya Bölgesi'ndeki Nestos deltasında Abdera (İskeçe yakını) kentini ikinci kez kurmuştur. Strabon'a göre Abdera'ya göç edenlerden bazıları sonradan tekrar Teos'a geri dönmüşlerdir.

Teoslular, Abdera'nın dışında MÖ 544 yılı civarında Taman Yarımadası'ndaki (Kırım) Phanagoria kentini de kurmuşlardır. Bununla beraber zamanla birçok kolonist ana kente geri dönmüştür. Kentin refah seviyesi o denli artmıştır ki MÖ 494 yılındaki Lade Deniz Savaşı'na Teoslular 17 gemiyle destek vermiştir. I. Attika-Delos Deniz Birliği'ne üye olan kent, bu birliğe Erythrai (İldırı) gibi yıllık 6 talent vergi ödemiştir.

Yunanlarla Persler arasında imzalanan Antalkidas Barışı (MÖ 387/6) ile Teos tekrar Pers yönetimine girmiştir. MÖ

Teos Kolonileri (MÖ 6. yüzyıl)

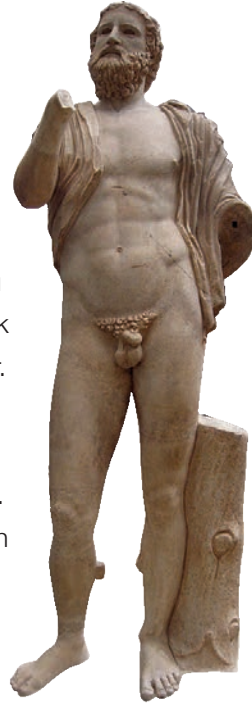
334'te Büyük İskender ile birlikte yeniden özgürlüğüne kavuşmuştur.

Antigonos Monophthalmos, büyük kentler oluşturmak amacıyla, komşu kent Lebedos (Ürkmez) ile Teos'un birleştirilmesini (synoikismos) planlansa da bu plan uygulanamamıştır.

MÖ 300'lerde bir grup korsanın kente saldırıp birçok erkek, kadın ve çocuğu kaçırdıkları ve kent kasasını boşalttıktan sonra yüklü miktarda fidye istedikleri, bunun üzerine Teosluların özel bir karar almak zorunda kaldıkları kentte ele geçen uzun bir yazıttan öğrenilmektedir. Bu karara göre, kent sakinleri para, mücevher ve değerli eşyalardan oluşan servetlerini, kendilerine %10 faizle geri ödenmek üzere, kentlerine kredi olarak verdiklerini beyan etmek zorunda kalmışlardır. Yüzyılın sonuna doğru (MÖ 204) özellikle Dionysos Tapınağı'na verilen ayrıcalık ve haklarla kent önemini sürdürmüştür.

I. Attalos Dönemi'nde (MÖ 241-197) Pergamon Krallığı'na bağlanan Teos, III. Attalos Dönemi'nde (MÖ 138-133) kralın topraklarını vasiyet yoluyla Roma'ya bırakmasıyla Roma egemenliği altına girmiştir. Kent, MÖ 129 yılından itibaren Roma'nın Asia Eyaleti sınırları içerisinde yer almıştır. Kent genelinde ele geçen mimari yapıların çeşitliliği kentin Roma İmparatorluk Dönemi'nde de önemini devam ettirdiğini göstermektedir.

Dionysos kültünün kent ve çevresindeki önemi nedeniyle MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısında, şair, müzisyen, tiyatrocu ve şarkıcılardan oluşan İonia ve Hellespontos Dionysos Sanatçıları Birliği Teos'ta kurulmuştur. Bir süre sonra kentte huzursuzluk kaynağı olarak görülen bu topluluk önce Ephesos'a (Selçuk), ardından Myonnessos'a (Doğanbey), son olarak da Lebedos'a (Ürkmez) gönderilmiştir.

*Lirik Şair Anakreon
(MÖ c. 570-485)*

*Dionysos Sanatçıları adına darp edilen
gümüş sikke (MÖ 155-145)*

Ünlü şairler Antimakhos ve Anakreon, filozoflar Nausiphanes ve Demokritos, tarihçi Hekataios ve Aritoteles'in kütüphanesini satın alan Apellikon Teosludur.

KENTSEL GELİŞİM ve YAPILAR

2010 yılından itibaren Teos antik kentinde sürdürülen jeofizik araştırmaları, antik kentte orthogonal bir cadde-sokak sisteminin var olmadığını açıkça ortaya koymuştur. Yer radarı (GPR) ve jeomanyetik ölçümlerle elde edilen veriler, cadde ve sokakların birbirlerine ne dik ne de paralel olduklarını göstermiştir. Bu sonuçlar, kentin Perslerin eline geçmesi sırasında ve sonrasında MÖ 494 yılındaki İon Ayaklanması'nın bastırılmasından sonra da Miletos'taki durumun aksine büyük oranda tahrip edilmediğine işaret etmektedir. Dolayısıyla Teos'ta MÖ 1000 yıllarından itibaren oluşan mülkiyet dokusu ve mevcut doğal cadde-sokak sistemi Roma Dönemi sonuna kadar korunmuş ve bu nedenle de yeni bir kent planına ihtiyaç duyulmamış olmalıdır.

AKROPOLIS VE ARKAİK TAPINAK

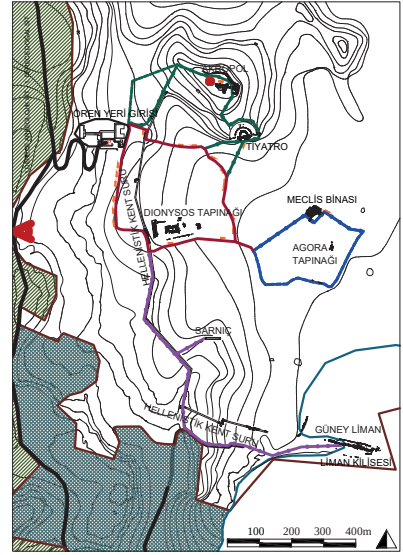
Teos Akropolis'i, günümüzde Kocakırtepe olarak adlandırılan, kuzey ve güney limanlarına hâkim kayalık tepe üzerinde yer almaktadır. Akropolis tepesindeki kalıntıların az olmasına karşın, akropolis ve çevresi kentin erken dönem yerleşimine dair verileri ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Akropolis'in hemen hemen ortasında kısmen anakayaya oyulmuş olan ve günümüzde temel düzeyinde kalıntıları görülebilen 7,30x37,40 m ölçülerindeki dikdörtgen biçimli yapı, bu zamana kadar bir Hekatompedon (100 ayak uzunluğunda) tapınak ve onun doğusundaki 9,56x18,20 m ölçülerindeki kalıntı ise söz konusu tapınağın altarı olarak yorumlanmıştır. Muhtemelen Arkaik Dönem'e tarihlenen yapı, W. Hoepfner'e göre ise Roma Dönemi'ne aittir.

Akropolis'teki ilk araştırmalar, 1924 ve 1925 yıllarında A. Laumonier ve Y.

Béquignon'un Teos araştırmaları kapsamında gerçekleştirilmiştir. 1962 yılında ise Y. Boysal ve B. Ögün tarafından Akropolis'teki yapılaşmayı araştırmak amacıyla ilk kez bir sondaj kazısı yapılmıştır. Akropolis'in doğu-güney yamacındaki C Çukuru

kazılarında MÖ 5.-4. yüzyıl buluntularının yanı sıra az miktarda MÖ 7. yüzyılın sonlarına tarihlenen buluntular ele geçmiştir. 2012-2015 yıllarında Akropolis'te yapılan jeofizik ve kazı çalışmalarında tapınak ve sunağın mimarisine ilişkin kayda değer verilere henüz ulaşılamamıştır. Ancak MÖ 7. yüzyıl sonundan Roma Dönemi'ne kadar seramik buluntuların varlığı alanın kullanımına dair fikir vermektedir. Özellikle tapınakla sunak arasında kalan alanda gerçekleştirilen sondajlarda ele geçen ve MÖ 630-590 yıllarına tarihlenen homojen buluntular, alanın dinsel amaçlı kullanımına işaret etmektedir.

Kent içinde ve çevresinde ele geçen Geç Arkaik Dönem'e tarihlenen mimari bloklar, kentteki Arkaik Dönem yapılaşmasına dair bilgi vermektedir. Buluntuların bir kısmı Akropolis'in yakınında yüzeyde bulunmuş olmasına karşın, bir kısmı Bouleuterion, Agora gibi Akropolis'e kısmen uzak ve farklı yerlerde ele geçmiştir. Daha önce D. M. Uz tarafından ion düzenindeki bir tapınağa ait olabileceği düşünülen tekil buluntular, Akropolis'teki tapınak ve sunağıyla henüz kesin olarak ilişkilendirilememiştir. Ancak dağınık olarak ele geçen mimari bloklarla anastylosis'i oluşturulabilen saçaklık, MÖ 6. yüzyılın 3. çeyreğinden itibaren düz frizin Ionia'da en azından duvar saçaklığında kullanılmış olduğuna işaret etmektedir. Aynı şekilde yüzeyde bulunan köşe volüt parçası, söz konusu başlıkların tekil bir adak sütununa değil aksine bir tapınağın köşe

sütununa ait olduğunu düşündürmektedir. Dolayısıyla ion başlık parçaları hem malzeme, hem de ölçü bakımından anastylosis'i oluşturulan saçaklıktan farklı bir yapıya, olasılıkla ion düzenindeki bir tapınağa ait olmalıdır. Söz konusu başlık parçaları, ölçüleri açısından Ephesos'taki "Kroisos Tapınağı" olarak adlandırılan Arkaik Artemision (MÖ 560-550) ile ölçüsel olarak karşılaştırılabilir.

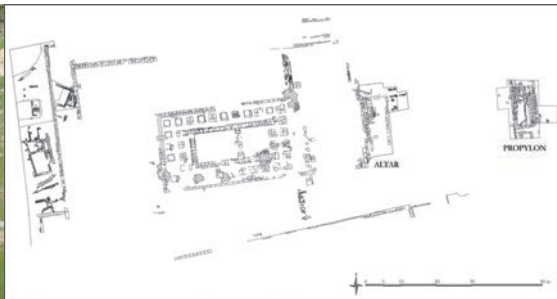
DIONYSOS TAPINAĞI

Hellenistik Dönem kent surunun içerisinde ve batı surlarının hemen doğusunda inşa edilmiş olan Dionysos Tapınağı, Teos'un araştırma tarihi boyunca en çok önem verilen yapısı olmuştur. Vitruvius, Mimarlık Üzerine On

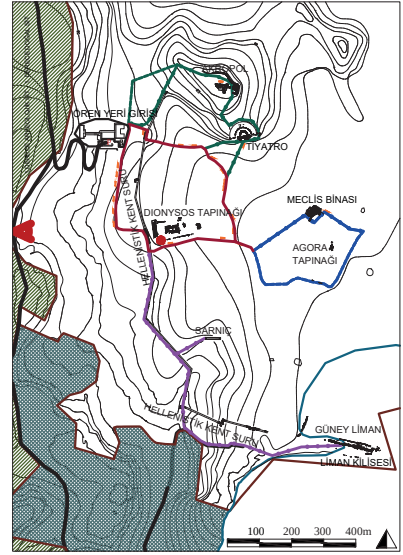
Kitap'ında (De Architectura) tapınağın mimarının Hermogenes olduğunu ve onun eustylos (sütunlar arasındaki açıklığın, sütun alt çapının 2 ¼ katına eşit olacak şekilde planlanması) ilkelerine göre planlanarak inşa edildiğini yazmaktadır. 1764-1765 yıllarında R. Chandler ve N. Revett'in çalışmaları tapınaktaki ilk araştırmalar olarak değerlendirilebilir. Tapınaktaki ilk arkeolojik kazılar ise 1862 yılında R. P. Pullan tarafından gerçekleştirilmiş ve tapınağın ilk planı yayınlanmıştır. Tapınaktaki araştırmalara uzun bir aradan sonra, 1924 yılında Fransızlar tarafından devam edilmiş, tapınakla birlikte temenos alanına ilişkin yeni bilgiler elde edilmiştir. 1962-1967 yıllarında Y. Boysal ve B. Öğün tarafından gerçekleştirilen kazılar tapınak ve temenos alanında yürütülmüş; aynı zamanda tapınakta ilk defa restorasyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir. 1980'den 1991'deki ölümüne kadar tapınakta araştırmalarını sürdüren D. M. Uz'un 1987 yılında tamamladığı "Teos'taki Dionysos Tapınağı" adlı doktora tezi, yapı ile ilgili en kapsamlı çalışmadır.

Ion düzeninde, üç bölümlü olarak inşa edilmiş olan tapınak, alışlagelmiş bir plana sahip olmakla birlikte tapınağı çevreleyen temenos duvarı trapez biçimlidir. Temenos'u dört bir taraftan dorik (kuzey ve güney) ve ionik (doğu ve batı) stoa'lar çevrelemektedir. Dionysos Tapınağı, kısa kenarlarında 6, uzun kenarlarında 11 sütun bulunan peripteral

bir tapınaktır. Yapı iki sütunlu derin pronaos'u ve iki sütunlu dar opisthodomos'u ile Pytheos'un Priene'deki Athena Tapınağı'na çok benzemektedir. Dionysos Tapınağı'nda pronaos ve opisthodomos'taki sütunların peristasis'teki sütunlar ile aynı eksen üzerinde olmaları yine Hermogenes'in Magnesia'daki Artemis Tapınağı'nda da görülmektedir.

E. Akurgal'a göre tapınak MÖ 2. yüzyılın ikinci dörtlüğünde inşa edilmiş olmalıdır. Ancak Y. Boysal ve B. Ögün tarafından sürdürülen kazılarda bulunan ve P. Herrmann tarafından yayımlanan III. Antiokhos'a (MÖ 223-187) ilişkin yazıt ve Hermogenes'in diğer eserlerinin incelenmesi sonucu, Hermogenes MÖ 3. yüzyılın son çeyreğine tarihlenmektedir. Tapınak içerisinde ele geçen birkaç mimari blok ve tapınağa ait figürlü friz blokları, stilistik olarak Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir. Uz, tapınakta yapmış olduğu çalışmalara dayanarak Hellenistik yapının yıkıldığını ve Augustus (MÖ 27-MS 14) ve Hadrianus (MS 117-138) Dönemi'nde yenilendiğini ileri sürmektedir. Ancak yeni dönem kazılarında tapınağın Augustus Dönemi evresine ait hiçbir arkeolojik veri bulunamamıştır. Tapınağın doğusunda, Kutsal Alan'a ana girişi sağlayan bir kapı yani propylon bulunmaktadır. Ele geçen yazıtlar ve temenos stoa'larının Augustus Dönemi'nde yapılmış olmasından dolayı, söz konusu propylon da Augustus Dönemi'nde inşa edilmiş olmalıdır.

Dionysos Şenlikleri'nin sahnelendiği figürlü friz blokları (İzmir Arkeoloji Müzesi)

TIYATRO

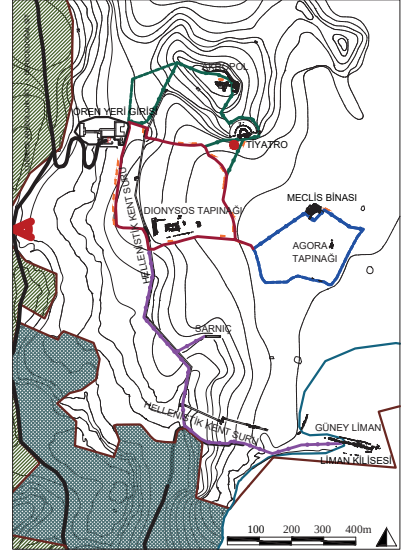
Teos Tiyatrosu, Akropolis'in güneydoğu eteğindeki doğal bir yamaca yaslanmaktadır. Tiyatroda ilk araştırmalar 1924'te Y. Béquignon ve A. Laumonier tarafından yapılmıştır. 1963 yılında Tiyatro'da dönemin Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün isteği üzerine Y. Boysal ve B. Öğün tarafından kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalarla doğu analemma'nın (oturma bölümünü destekleyen yan duvar) önünden itibaren sahne binasının büyük bir kısmı ile scaenae frons (sahne binası sütunlu cephesi) ve proskenion'a ait mimari bloklar, orkestranın kuzeybatı ucu kısmen açığa çıkarılmış ve cavea'da temizlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Güneydoğuya yönlendirilmiş olan yapı Yunan tiyatro geleneğinde inşa edilmiş olmasına karşın Roma Dönemi öncesine dair arkeolojik veriye henüz rastlanmamıştır. Opus incertum temel üzerine inşa edilmiş alt cavea'nın oturma basamakları ile kemer ve tonozlu bir alt yapı üzerine inşa edilmiş olan üst cavea, tipik Roma Dönemi özelliği taşımaktadır. Ayrıca sahne binası önüne inşa edilmiş olan çok katlı scaenae frons ile proskenion cephesine (frons pulpiti) ait birçok bezemeli mimari bloğun varlığı ve yazıtlı heykel kaideleri, Tiyatro'nun MS 1. yüzyılın sonundaki (Flaviuslar Dönemi) yapı faaliyetlerine işaret etmektedir. Bu yazıtlardan bazılarında, Erken İmparatorluk Dönemi'nde memleketi için pek çok şey yapmış olan Teoslu Tiberius Claudius Philistes (yeni Athamas) onurlandırılmaktadır. Tiberius Claudius Philistes Teos yazıtlarında ismine en sık rastlanan kişidir. Asıl babası Hermosthos hakkında fazla bilgi yoktur.

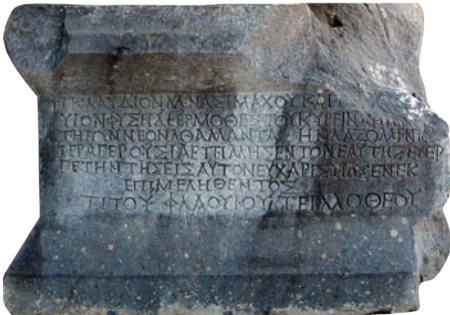

Kendisi babası tarafından Tiberius Claudius Mnasimakhos'a, kardeşi Zenodotos ise kentin önde gelen vatandaşı Tiberius Claudius Kalobrotos'a evlat olarak verilmiştir. Dionysos rahipliği gibi prestijli görevler üstlenen Philistes servetini büyük ölçüde kamu yararı için harcamıştır. Kendi parasıyla gerçekleştirdiği imar faaliyetlerinden dolayı kent onu "Halkın Oğlu" ve "Teosluların Yeni Athamas'ı" gibi ünvanlarla onurlandırmıştır. (Athamas Teos'un efsanevi kurucusudur)

2013 yılında başlayan yeni dönem Tiyatro kazıları ile üst cavea'daki tonozlu galerilerden orkestraya doğru kapsamlı bir temizlik çalışması yapılmış ve diazoma duvarının kaidesi ile bunun yaklaşık 4,5 m aşağısındaki, kısmen korunmuş 8 sıra in situ oturma basamağı ve klimakes'ler açığa çıkarılmıştır. 2014 yılı çalışmalarında ise orkestranın beyaz mermer taban kaplamalarının kısmen in situ olarak korunduğu görülmüştür. Ele geçen bezemeli üst yapı blokları, heykel, kabartma ve yazıtlar, yapının mimari ve heykeltıraşlık açısından zengin dekorasyona sahip olduğunu göstermektedir. Yapının batı kısmında, sahne binası, parodos (giriş) ve analemma duvarında kazı çalışmaları halen devam etmektedir.

*Dionysos başı
kabartmalı sütun
parçası*

*Tiberius Claudius Philistes'in Klazomenai Yaşlılar
Meclisi tarafından onurlandırıldığı heykel kaidesi*

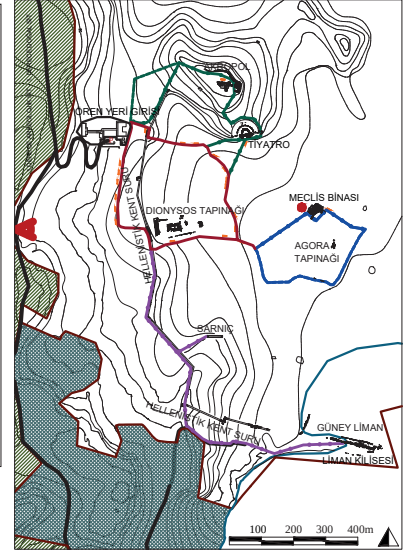
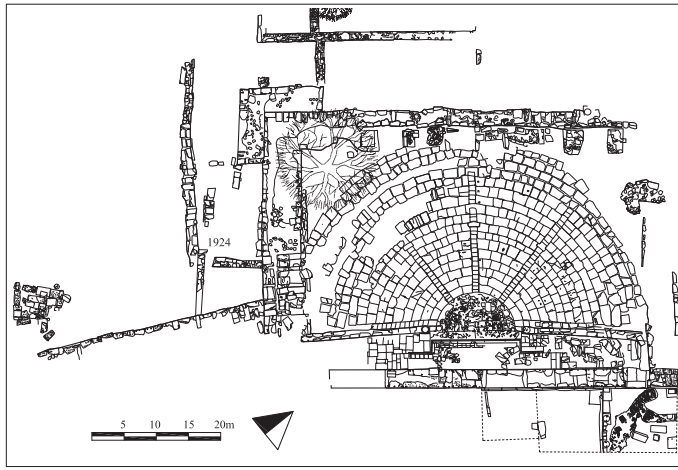
Dionysos ve Satyr kabartmalı kaideler (1963)

BOULEUTERION (MECLİS BİNASI)

Dionysos Tapınağı'nın doğusunda ve Tiyatro'nun güneydoğusunda yer alan Bouleuterion, kentteki en iyi korunmuş yapıdır. İlk olarak 1924'te çok küçük bir alanı kazılan yapının cavea'sı 1960'lı yıllardaki kazı çalışmaları ile büyük oranda açığa çıkarılmıştır. 2010 yılında mevcut durumu belgelenen yapıda, 2011 yılından itibaren yeni kazı çalışmalarına başlanmıştır. Bu çalışmalarla cavea (oturma bölümü), orkestra, doğu duvarı, kuzey ve güney analemma duvarı ve parodos'lar açığa çıkarılmıştır. Yapının ön tarafında gerçekleştirilen kazı çalışmaları, yapının doğusuna dorik bir portiko'nun birleştiğini ortaya koymuştur.

Dikdörtgen bir temel plana sahip olan Bouleuterion'un oturma bölümü (koilon /cavea), yarım daire biçimli olup 16 sıra oturma basamağına sahiptir. Cavea beş merdiven sırası ile dört kerkides'e ayrılmıştır. En üst oturma sırasının arkasında yapının arka duvarına paralel yerleştirilen fil ayakları, yapıya daha geç dönemde eklenmiştir. Orkestra yarım daireden biraz büyüktür ve renkli mermer döşeli tabanı kısmen korunmuştur. Rektagonal pseudo isodomik teknikte yapılmış olan yapının doğu duvarının iç yüzünde pulpitum'un profilli duvar kaidesi koruna gelmiştir.

Teos'ta bulunan ve MÖ 2. yüzyılın ortalarına tarihlenen Polythros'un Eğitim Vakfı yazıtı, o zamana kadar dilbilgisi ve müzik öğretmenleri tarafından Gymnasium'da yapılan genel okul sınavlarının artık Bouleuterion'da yapılacağına dair bilgi vermektedir. Bu durum Hellenistik Dönem'de Bouleuterion'un politik toplantıların yanı sıra çok amaçlı olarak kullanılmış olduğunu göstermektedir. Dionysos Tapınağı'nda 1963 yılında ortaya çıkarılan ve MÖ 204 yılına tarihlenen yazıt, Kral III. Antiokhos'un bronz bir heykelinin bouleuterion'a dikilmesi ve burada gerçekleştirilecek kült töreninde uygulanacak kuralları da içerir. Yazıtlı heykel kaideleri yapıda MS 1. yüzyıldaki esaslı değişikliklere işaret etmektedir. Söz konusu yazıtlar, Tiberius Claudius Kalobrotos'u ve oğlu Tiberius Claudius Phesinos'u onurlandırmaktadır. Yazıtların yardımıyla Bouleuterion'un ilk evresini MÖ 3. yüzyıl sonu ile MÖ 2. yüzyılın başına; ikinci evresini ise MS 1. yüzyıla tarihlendirmek mümkündür.

AGORA

Bouleuterion'un doğu ve güneydoğusundaki düzlükte yer alan kentin Agora'sı hakkında pek fazla bilgi bulunmamaktadır. Agora'da ilk çalışmalar, 1924 ve 1925 yıllarında Fransızlar, ardından 1960'lı yıllarda Y. Boysal ve B. Öğün tarafından sınırlı sondajlarla gerçekleştirilmiştir. Günümüzde agora'nın güney ve batı portiko'sunun birleşimindeki kalp biçimli dorik köşe sütunu görülebilmektedir.

AGORA TAPINAĞI

Magnesia Zeus Sosipolis Tapınağı gibi olasılıkla agora'nın içerisinde yer alan tapınak hakkında bilgilerimiz oldukça sınırlıdır. Bouleuterion'un güneydoğusunda yer alan tapınak, ilk kez 1924 yılında Fransız araştırmacılar tarafından kısaca tanıtılmıştır. Portiko'larla çevrili ion düzenindeki tapınağın MÖ 2. yüzyıla tarihlendiği ve portiko'ların köşelerinden birisinde bir onur yazıtı bulunduğu belirtilmektedir.

Pronaos, naos ve opisthodomos olmak üzere üç bölümden oluşan tapınak, güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda inşa edilmiştir ve girişi güneybatıdandır. Günümüzde sadece üst yüzeyleri görülebilen tapınağın cella duvarı, çift çeperli ve atkılı olarak inşa edilmiştir.

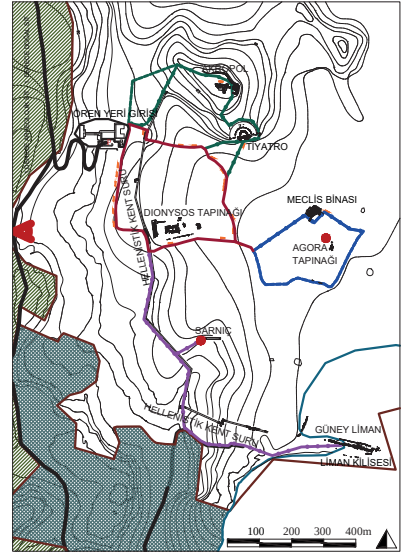
Yaklaşık 18,40 x 8,10 m ölçülerindeki uzun dikdörtgen planlı tapınağın, pronaos'u, 5,50 m, naos'u 12,70 m ve opisthodomos'u ise 2,15 m uzunluğundadır. Bu ölçüleri ile Agora Tapınağı, oransal olarak Priene Athena Tapınağı'na benzemektedir. Ancak daha küçük ölçülerde olduğu için D. M. Uz'un önerdiği gibi tetrastyl-amphiprostylos bir tapınak olabilir. Tapınağın kuzeybatı anta duvarı önünde sadece bir yüzü görülebilen Erken İmparatorluk Dönemi stilistik özelliği gösteren korinth düzenindeki anta başlığı büyük olasılıkla bu tapınağa ait olmalıdır. Her ne kadar tapınağın güney terası yakınlarındaki mimari blokların Agora'nın kuzeydoğu bölümünden taşındığı belirtilse de bu blokların da söz konusu tapınağa ait olması muhtemeldir.

SARNIÇ

Kentin batısında, Dionysos Tapınağı'nın güneyinde yer alan su yapısı Roma Dönemi'ne tarihlenmektedir. Olasılıkla doğusunda yer alan Roma Dönemi hamamı ile ilişkili olmalıdır. Dikdörtgen planlı yapı, kireç harçlı moloz taşlardan inşa edilmiştir. Kuzeye bakan ön cephesinde 16, batı yan cephesinde ise 2 adet nişli kemer bulunmaktadır. Üzeri beşik tonozlu olan yapının iç kısmında sıvalı su haznesi vardır. 45,5 m x 6,85 x 5,42 m ölçülerindeki yapı oldukça iyi korunmuştur. Mevcut kalıntılara göre bir sarniç olarak kullanıldığı düşünülen yapının aynı zamanda bir çeşme yapısı olma olasılığı da vardır.

HELLENİSTİK DÖNEM KENT SURU

Sur duvarları, çift çeperli atkılı isodomik tarzda yerel kireçtaşı malzemeden inşa edilmiştir. Kalınlığı yaklaşık 4 m olan sur duvarları, batı ve güney tarafta tamamen, doğu ve kuzey tarafta ise kısmen tespit edilebilmiştir. 65 hektarlık bir alanı çevrelediği tespit edilen surların uzunluğu 3,7 km'yi bulmaktadır. 2010 yılından itibaren batı, güney, doğu ve kuzey yöndeki kent surları ile surlardaki kapı ve kulelerin tespitine yönelik birçok sondaj kazısı ve jeofizik ölçümler gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalarda özellikle batı ve güney surlarda kule ve kapı açıklıkları tespit edilmiştir. Akropolis'in doğusundan Güney Liman iskelesine kadar yer yer takip edilebilen batı ve güney surları yeni dönem çalışmalarında en iyi araştırılmış sur bölümlerini oluşturur.

Akropolis'in güneybatsısında, duvarda devşirme olarak kullanılan bir yazıt bloğundan dolayı söz konusu kapı "Herodotos Kapısı" olarak adlandırılmıştır ve bu kapının kuzey sövesinde in situ olarak ortaya çıkarılan inşa yazıtı, surların maliyetine ilişkin bilgi vermesi açısından önem taşımaktadır. Bu yazıta göre surun taş ve kerpiçten oluşturulan bu bölümü için yine diğer sur yazıtlarında olduğu gibi Epistatountes'lerin denetiminde 5560 drahmi ve 4 obol, büyük olasılıkla Teos'ta bulunmayan ve ithal edilmiş olan şeyler için 320 İskender drahmi'si harcanmıştır (yaklaşık 26 kg gümüş; 1 drahmi bir ustanın günlük yevmiyesi).

Bu kapının güneyinde kalan sur bölümünde yapılan jeomanyetik ölçümlerle aralarında 35 m mesafe bulunan 5 adet kareye yakın dikdörtgen planlı kulenin varlığı tespit edilmiştir. Söz konusu sonuçlar, arkeolojik kontrol sondajları ile doğrulanmış ve bu alandaki kulelerin varlığı kesinleşmiştir.

Dionysos Tapınağı'nın batısında 1924 ve 1962 yıllarında araştırılmış olan B çukurunun hemen güneyinde ise "Dionysos Kapısı" ve bu kapının kuzeyinde muhtemelen bir kuleye ya da seyirdim terasına çıkışı sağlayan çift taraflı bir merdiven sırası bulunmuştur. Güney Liman'a doğru devam eden sur hattı üzerinde de, iki kule arasına yerleştirilmiş diğer bir kapı tespit edilmiştir. Sur dışındaki nekropolis alanı nedeniyle bu kapı "Güney Nekropol Kapısı" olarak adlandırılmıştır. Teos Surları, ele geçen yapı yazıtları, hem tarihi olaylar, hem de benzer örneklerin teknik ve stilistik açıdan karşılaştırılmasıyla MÖ 4. yüzyılın sonu ile MÖ 2. yüzyılın ilk çeyreğine kadar olan süreçte yapılmış olmalıdır.

GÜNEY LİMAN

İonia Bölgesi'nin önemli liman kentlerinden biri olan Teos'un kuzey ve güneyde iki limanı bulunmaktadır. Strabon, kuzey limanın antik kentin 30 stadia kuzeyinde olduğunu ve Gerrhaiidai (Lat. Geresticus) adını taşıdığını bildirmektedir.

Günümüzde, Kuzey Liman'a dair herhangi bir kalıntı görünmemesine karşın Roma Dönemi'ne ait dalgakırının Sığacık Kalesi'nin güneybatısında görüldüğü bildirilmektedir. Güney Liman'ın güney iskelesi ise Anadolu kıyılarındaki en iyi korunmuş iskele örneklerinden biridir.

2011 ve 2012 yıllarında antik limanda kara ve sualtı kazı ve belgeleme çalışmalarına öncelik verilmiş ve dalgakırının 153 m'lik kısmı belgelenmiştir. Çift çeperli atkılı duvar tekniğinde inşa edilmiş olan duvar, çift yüzlü korniş blokları ile taçlandırılmış olmalıdır. Duvar boyunca yer alan 4 adet açıklık ile kuzeyde yer alan iskeleye geçiş sağlanmaktadır. Dalgakırının kuzeyine bitişik iskele platformu da kısmen iyi korunmuş olarak açığa çıkarılmıştır. İskele, batı tarafta 4,5 m genişlikteyken doğuda dik açıyla bir çıkıntı yaparak 15,4 m'ye genişletilmiştir. Limanın işleyişiyle ilgili olması gereken bu yapısal değişiklik muhtemelen limanın iç tarafına daha fazla teknenin yanaşmasını sağlamak amacıyla yapılmıştır. Platformun kıyıya bakan kısmında 3,5 m aralıklarla

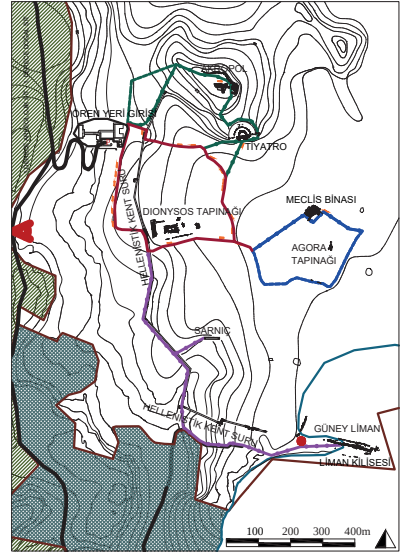

yerleştirilmiş bağlama taşları oldukça iyi korunmuş olarak günümüze ulaşmıştır ve bazıları yöre balıkçıları tarafından aynı işlevle kullanılmaktadır. Eldeki veriler limanın sadece güney iskelesine yaklaşık 50 teknenin bağlanabileceğini göstermektedir.

Zenginliğini deniz ticaretine, dolayısıyla limanlarına borçlu olan Teos, tüm Akdeniz havzasında etkin bir ticari rol üstlenmiştir. Özellikle Hellenistik Dönem'den beri bilinen ve Sığacık-Karagöl mevkiindeki mermer ocaklarından çıkarılan Teos Grisi (Bigio) ve Lucullus Mermeri'nin (africano) Roma'ya deniz yolu ile taşınıyor olması Teos limanlarının önemini arttırmaktadır. 2012 yılında dalgakıranın güneyinde açığa çıkarılan yarı işlenmiş africano blok, güney limanın mermer ticaretinde kullanılmış olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

GÜNEY LIMAN KİLİSESİ

2011 yılında Güney Liman iskelesinde sürdürülen kazı çalışmaları sırasında tesadüfi olarak küçük bir kilise kalıntısına rastlanmıştır. Limanın doğu ucunda yer alan ve dalgakıran duvarına bitişik olarak yapılmış olan kilise iki nefli ve iki apsisli olması ile dikkat çekmektedir. Doğudaki iki apsisin hemen altında daha büyük iki apsisin kalıntıları, burada biraz daha büyük yine çift apsisli bir kilisenin var olduğunu göstermektedir. Doğu-batı yönlü inşa edilmiş olan kilise kalıntısı, yaklaşık 11,4 x 5,2 m ölçülerinde dikdörtgen bir plana sahiptir. Yapıyı kesin olarak tarihleyebilecek ve kullanım sürecine ilişkin bilgi verebilecek buluntulara rastlanmasa da ele geçen seramik ve sikkeler, kilisenin MS 10-12. yüzyıldaki varlığına işaret etmektedir.

ANTİK MERMER OCAKLARI

Teos, antik dönemde özellikle africano ya da marmor luculleum (Lucullus Mermeri) olarak bilinen renkli mermer türü ile ün yapmıştır. Ayrıca, bigio antico-Teos Grisi de, daha çok yerel olarak kullanılmıştır. Bu iki mermer türü, Teos çevresinde, Karagöl, Taşdıbi, Turgut-Kesikkaya, Yelki-Küçükkaya ve Beyler-Sarkayalar mermer ocaklarından çıkarılmıştır. Teos Grisi ve africano'nun, aynı ocaklardan çıkarıldıkları antik kesim izleri ve yarı işli bloklarda her iki türe ait damarların varlığı ile kesin olarak bilinmektedir.

KARAGÖL - TAŞDİBİ

Sığacık Mahallesi, Karagöl mevkiinde bulunan antik taş ocağı, Teos antik kentinin 3 km kuzeydoğusunda yaklaşık 100 m çapında bir göl ve bu göl çevresindeki 200 m çapındaki alanı kaplamaktadır. Gölün kıyıdan itibaren aniden derinleşmesi ve güney kıyısında su seviyesinin altında basamak biçimli kaya yapısının varlığı, buranın bir dönem taş ocağı olarak kullanıldığını göstermektedir. Buna ek olarak gölün çevresindeki 200 m çapındaki alanda antik dönemde ocaktan çıkarıldığı üzerindeki yazıtlar ile de kanıtlanmış blokların varlığı ile gölün güneydoğusundaki Taşdıbi mevkiinde bulunan antik mermer kesim yüzeyleri, buranın mermer ocağı olarak kullanıldığını ispatlamaktadır.

Romalı general ve yönetici Lucullus (MÖ 118-56) tarafından Roma'ya tanıtılan ve bu nedenle onun adıyla anılan marmor luculleum-Lucullus Mermeri ya da africano, siyah-koyu gri ağırlıklı ve içinde beyaz, kırmızı, kahverengi, yeşil gibi farklı damarları bulunan

bir mermer türüdür. Teos ocaklarından elde edilen africano, Roma İmparatorluk Dönemi'nde Batı Anadolu'daki pekçok kentin yanı sıra başta İtalia'da Roma, Ostia, Tivoli gibi Roma İmparatorluğu'nun önemli kentlerinde ve Gallia, Hispania, Britannia, Mauretania (Kuzey Afrika), Syria gibi eyaletlerdeki çeşitli yapılarda kullanılmıştır. Kentin Güney

Limanı'nda ve Karagöl ile Teos arasındaki cadde üzerinde ele geçen yarı işlenmiş africano blokları ile Güney Fransa, Sicilya gibi bölgelerde çeşitli batıklarda ele geçen bloklar, Teos'un mermer ticaretindeki önemini göstermektedir.

Africano'nun yaygın kullanımına karşın, muhtemelen Arkaik Dönem'den itibaren elde edilen bigio antico yani Teos Grisi ise çoğunlukla yerel kullanımda kalmıştır. Başta Dionysos Tapınağı olmak üzere kentteki birçok yapı Teos Grisi ile inşa edilmiştir.

• VENERI • PONTIAE •
COMMVNIS • LIB • A LAPICIDINIS • LVCVLLIS
GRANITHO • CORRVPTE EX MVLTIS ANNIS
M..V...MPLEXS ---

“Venus Pontia'ya, Lucullus taş ocaklarından sorumlu azatlı Communis, yıllardan beri [tahrip olan heykeli] akrolitten [tekrar onarttı ve adadı ?]”

FORUM (?)

Kentin doğusunda, Hellenistik Sur'un dışında Roma İmparatorluk Dönemine ait piliyeli (ayaklı) bir yapının varlığı saptanmıştır. Yaklaşık 100 x 100 metrelik bir alanı "U" formunda çevreleyen piliyelerden özellikle batı kesimdekiler nispeten iyi korunmuştur.

Dış yüzlerinde dörtgen formlu pilasterler, iç kesime bakan yüzlerinde yarım sütun pilasterler yer alan piliyeli kolonadla çevrili alanın ortasında, günümüzde bir bağevinin bulunduğu kısımda yapılan temizlik çalışmaları sonucunda, birbirine kenetlerle bağlanmış ve ince işçiliğe sahip mermer bloklar ve kireçtaşı kesme taş bloklardan inşa edilmiş üç basamaklı bir krepidoma tespit edilmiştir. Mevcut kalıntılar, bağevinin çevresinde görülen mimari elemanlar ve yakındaki Kocaçay kenarında bulunan arşitrav bloğu gibi verilere göre, bu alanda bir tapınağın varlığından söz etmek mümkündür. Sadece 2011 yılında kısa süreli çalışmalarla ulaşılan sonuçlara göre, "Piliyeli Yapı" olarak adlandırılan bu alanda muhtemelen, Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait bir Forum ve Tapınağı bulunmaktadır. Önümüzdeki yıllarda, alanda yürütülecek çalışmalar daha detaylı ve kesin sonuçların alınmasını sağlayacaktır.

NEKROPOLİS ve TÜMÜLÜSLER

Antik kentin batı ve kuzeybatısındaki yamaç ve tepeler Geometrik ve Arkaik Dönem'de, güneyindeki sırtlar ise Hellenistik ve Roma Dönemi'nde nekropolis (mezarlık) alanları olarak kullanılmıştır. Batı nekropolis alanında özellikle

Klazomenai tipindeki pişmiş toprak lahitler ile Erken Klasik Dönem'e ait mermer bir torso dikkati çekmektedir.

Kentin çevresinde, Sazlıgöl, Tepecik, Çamlık ve Karagöl mevkiilerinde tümülüs mezarlar yer almaktadır.

SIĞACIK KALESİ

Bugün Seferihisar ilçesinin bir mahallesi olan Siğacık, ilçe merkezinin yaklaşık 5 km batısında yer almaktadır. Günümüzde İzmir ve Ege Bölgesi'nin önemli turizm merkezlerinden biri olan Siğacık, Osmanlı Dönemi'nde Siğla ya da Siğala olarak bilinmektedir. Siğacık Körfezi, stratejik konumu nedeniyle, Kaptan-ı Derya Piri Reis'in dikkatini çekmiş ve 1521-1522'de Kanuni Sultan Süleyman'ın emri ile Parlak Mustafa Paşa idaresinde, Rodos Seferi'ne hazırlık olması amacıyla inşa ettirilmiştir. Kalenin yapımında Teos antik kentinden getirilen çok sayıda mermer blok devşirme olarak kullanılmıştır. İç ve dış olmak üzere iki ana bölümden oluşan kale ve Siğacık Körfezi'nin, tarihsel süreçte hem güvenlik, hem de ticaret açısından önemli bir yeri olmuştur. 16. yüzyılda, Siğacık iskelesinden hububat ve kuru meyve ihracatı yapıldığı bilinmektedir.

Dış kalenin güneyde Ayasuluk, batıda Kuşadası ve kuzeydoğuda Seferihisar olmak üzere üç ayrı kapısı vardır. Kalenin batı ucunda, "koğuş" olarak da adlandırılan iç kale bulunmaktadır. İç kalenin denize bakan kısmında iki burç ve bu burçlardan iç kaleye girişi sağlayan kapılar bulunmaktadır. Burçların kuzeye bakan avlu duvarlarında 3 m aralıklı mazgallar bulunmaktadır. İç kalenin güney duvarı üzerinde yer alan yuvarlak kemerli giriş ise iç ve dış kaleyi birbirine bağlamaktadır.

Kalenin içinde bitişik düzende inşa edilmiş genellikle iki katlı ve avlulu konutlar bulunmaktadır. Ayrıca, muhtemelen kalenin inşasından kısa bir süre sonra yapılmış olan bir camii, mescit ve hamam bulunmaktadır.

FLORA ve FAUNA*

Anıtsal Zeytin Ağacı ve Sarnıç

Seferihisar ilçesi, hem karadaki dağlık ya da ovalık alanları, hem de ilçe merkezinin güney ve batısında yer alan kıyılar ile önemli bir doğal miras alanıdır. Bu yanıyla Seferihisar çevresi, Doğa Derneği'nin öncülüğünde hazırlanan "Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları (ÖDA)" envanterinde belirlenen 305 farklı Önemli Doğa Alanı arasında yer almaktadır. İlçenin batı kıyısında yer alan Teos antik kenti ve çevresi de sahip olduğu kültürel zenginliğin yanı sıra bitki ve hayvan türlerinin çeşitliliği açısından önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda, "Teos Yaşayan Park" birbirinden farklı çok sayıda yaşam alanına (habitat) ev sahipliği yapmaktadır. Bu habitatlar, Teos sulak alanı ve kumulları, Akdeniz kızılçam ormanı, Akdeniz makilikleri ve friganaları olup, her biri kendine özel çok sayıda bitkiye yaşam alanı oluşturmaktadır. Günümüze değin alanda 350 civarında bitki türü tespit edilmiştir. Teos sulak alanında özellikle ilkbaharda çiçeklenen ve açtıkları

dönemde o döneme adını veren (orkide dönemi gibi) bazı çiçekler bulunmaktadır.

Zeytin ağacı insanın kültürel ve ekonomik gelişiminde başka hiçbir ağacın olmadığı kadar büyük öneme ve paya sahiptir. Şüphesiz çok uzun yıllar yaşaması, her dem yapraklarının yeşil olması ve kimyasal içeriğinin zenginliği bu konumlanmada önemli bir yere sahiptir. Anadolu'nun Ege ve

Teos Sulak Alanı Kumulları ve Hasırotları

Akdeniz kıyıları, gerek zeytinin kültürel önemi gerekse günümüzdeki ekonomik değeri göz önüne alındığında dünya üzerinde önemli bir konumda yer almaktadır. Bu duruma paralel olarak Seferihisar ve Teos Yaşayan Park insan ve zeytinin kadim birlikteliğinin güzel örneklerinden birini günümüzde hala sahnelemektedir.

Seferihisar ve Teos Yaşayan Parkı ülkemizdeki mandalina tarımının önemli noktalarından biridir. Alandaki mandalina bahçeleri, Teos Yaşayan Park'ta yaşamın devamlılığını sağlayan unsurlardan biridir.

Teos Sulak Alanı ve kumulları, Güney Liman'ın hemen kıyısında tatlı su ve tuzlu su habitatlarını içeren özellikle yaz aylarında küçük bir lagün karakteri kazanan önemli bir yaşam alanıdır. Teos Sulak Alanı ve kumulları yılın çeşitli dönemlerinde 100 civarında kuş türüne ev sahipliği yapmaktadır. Bunlar arasında, çeşitli su ve kıyı kuşu, balıkçıl ve ördek türlerinin yanı sıra tepeli karabatak, gümüş martı ve karabaş martı kolonileri önemli yer tutar. Teos Yaşayan Park, yerli ve göçmen karasal kuş türleri ile kırmızı şahin, kerkenez, kukumav gibi yırtıcı kuşların da yaşam ya da üreme alanıdır.

Hem antik kent içinde, hem de sulak alan ve çevresinde, Anadolu'da yaygın olarak görülen memeli türlerinden domuz, sincap, tilki ve gelincik gibi memeli hayvanlara yıl boyu rastlanmaktadır.

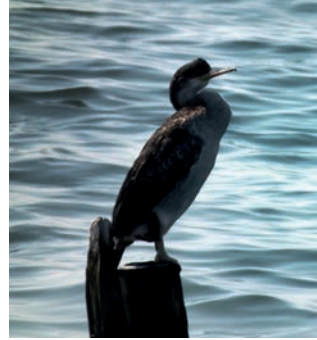
* Bu bölümdeki bilgiler/görseller Doğa Derneği tarafından hazırlanan dökümanlardan derlenmiştir.

Sincap

Sarı Kuyruksallayan

Karabatak

Ege Kuduzotu

Kum Süseni

Mor Yıldız

Anemon

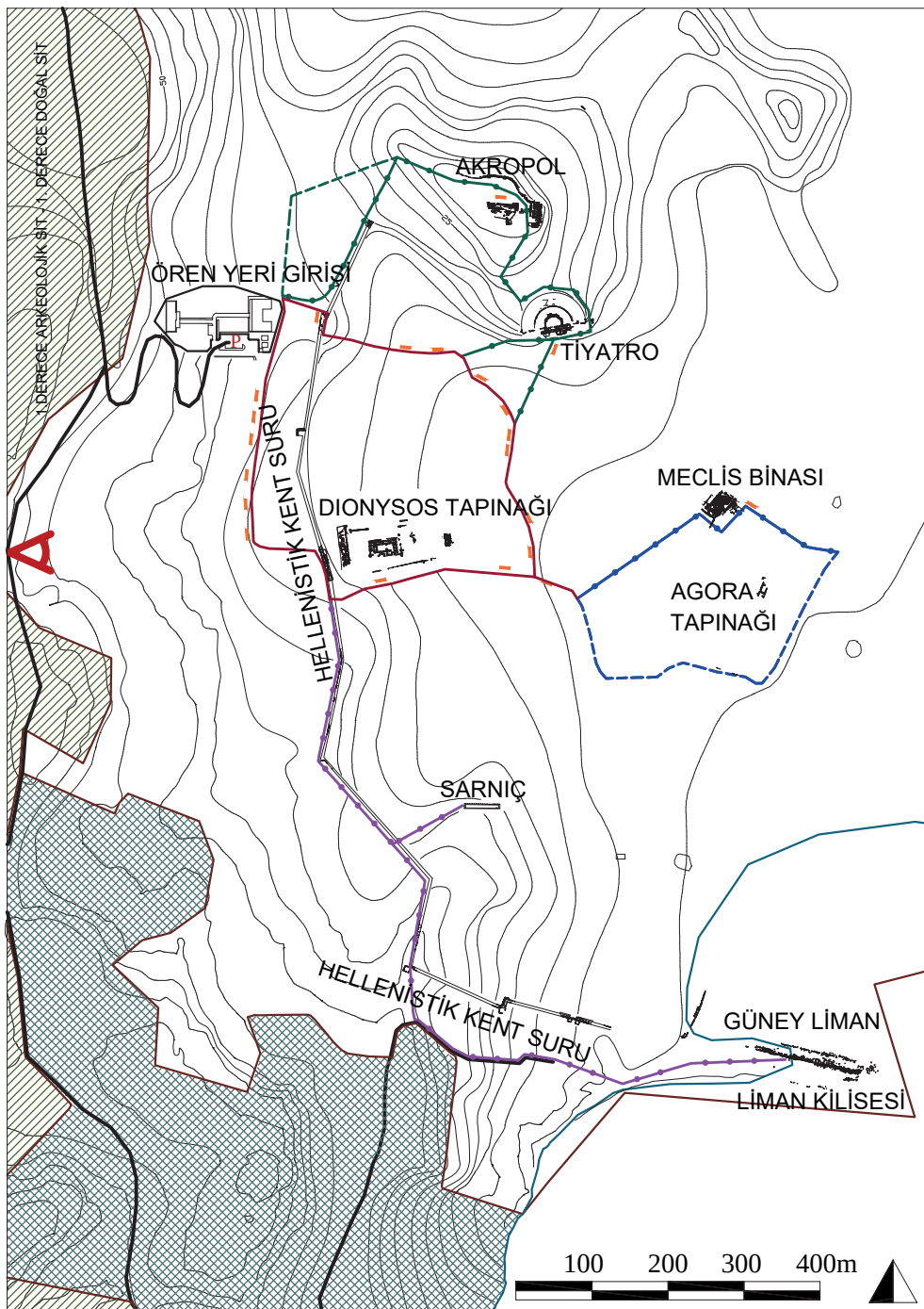

İbibik

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

- R. Chandler – N. Revett – W. Pars, *Antiquities of Ionia* I, Published by the Society of Dilettanti (1769).
- R. P. Pullan – C. T. Newton, *Antiquities of Ionia* IV, Published by the Society of Dilettanti (1881).
- W. R. Lethaby (Ed.), *Antiquities of Ionia* V, Published by the Society of Dilettanti (1915).
- M. Adak – M. Kadioğlu, “Die Steinbrüche von Teos und «Marmor Luculleum»”, *Philia* 3, 2017, 1-43.
- E. Akurgal, *Anadolu Uygarlıkları* (1989) 389-391.
- M. Baran – G. Petzl, “Beobachtungen aus dem nordöstlichen Hinterland von Teos”, *IstMitt* 27, 1977-1979, 301-308.
- G. E. Bean, *Eskiçağda Ege Bölgesi* (1979), 116-126.
- W. Blümel – E. Olshausen, “Teos”, *DNP* 12,1, 2002, 137-139.
- Y. Béquignon – A. Laumonier, “Fouilles de Teos (1924)”, *BCH* 49, 1925, 281-321.
- Y. Boysal – B. Öğün, “Teos Kazısı 1962 Kısa Raporu”, *TAD* 12.1, 1962, 12-13.
- Y. Boysal, “1962 Senesi Teos Kazıları Hakkında Kısa Rapor”, *TAD* 12.2, 1963, 5-7.
- Y. Boysal, “Teos Kazısı 1965 Yılı Kısa Raporu”, *TAD* 14.1-2, 1965, 231-233.
- K. Brodersen – W. Günther – H. Schmitt, “Teos: Stiftung des Polythrus zur Finanzierung des Schulunterrichts”, içinde: K. Brodersen – W. Günther – H. Schmitt, *Historische Griechische Inschriften in Übersetzung* Band III (1999) 140-142.
- A. Chaniotis, “La divinité mortelle d’Antiochos III à Teos”, *Kernos* 20, 2007, 153-171.
- M. Çalışkan, “A Model for Assessing the Reuse of an Ancient Place of Performance: The Bouleuterion of Teos”, *Conservation and Management of Archaeological Sites* 19.4, 2017, 288-318.
- A. Davesne, “Numismatique et archéologie: Le temple de Dionysos à Téos”, *RN* Vol. 6, 29, 1987, 15-20.
- J.C. Fant, “Poikiloi lithoi. The anomalous economics of the Roman imperial marble quarry at Teos”, içinde: S. Walker – A. Cameron (Ed.), *The Greek renaissance in the Roman empire. Bulletin of the Institute of Classical Studies, University of London, Supp.* 55 (1989) 206-218.
- W. Hahland, “Der Fries des Dionysostempels in Teos”, *ÖjH* 38, 1950, 66-109.
- P. Herrmann, “Antiochos der Große und Teos”, *Anadolu/Anatolia* 9, 1965, 29-159.
- P. Herrmann, “Teos und Abdera im 5. Jahrhundert v. Chr. Ein neues Fragment der Teiorum Diraë”, *Chiron* 11, 1981, 1-30.
- W. Hoepfner, “Bauten und Bedeutung des Hermogenes”, içinde: W. Hoepfner – E.-L. Schwandner (Ed.), *Hermogenes und die hochhellenistische Architektur. Internationales Kolloquium in Berlin vom 28.-29. Juli 1988* (1990) 1-34.
- K. İren – A. Ünlü, “Burning in Geometric Teos”, içinde: R. Descat (ed.), *Stephanéphoros de l’économie Antique à l’Asie Mineure* (2012) 309-333.
- M. Kadioğlu, “Der Gebrauch von Marmorsorten in der Architektur von Nysa und Teos”, içinde: T. Ismaelli – G. Scardozzi (Ed.), *Ancient Quarries and Building Sites in Asia Minor. Research on Hierapolis in Phrygia and other cities in south-western Anatolia: archaeology, archaeometry, conservation, Bibliotheca Archaeologica* 45, 2016 (2017) 711-723.
- M. Kadioğlu, *Teos Rehber Kitap / Teos Guide Book* (2012).
- M. Kadioğlu, “Teos (1962-1966, 2010-)”, içinde: O. Bingöl – A. Öztan – H. Taşkıran (Ed.), *DTCF Arkeoloji Bölümü Tarihçesi ve Kazıları (1936-2011) Anadolu/Anatolia Ek Dizi III.2. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi 75. Yıl Armağanı* (2012) 505-522.

- M. Kadioğlu – M. Adak – C. Özbil – D. Ö. Yalçın – Y. Polat, “2010 Yılı Teos Kazı Raporu (İlk Sezon)”, *KST* 33.3, 2011, 429-460.
- M. Kadioğlu – M. Adak – C. Özbil – S. H. Öztaner – R. Tamsü Polat – Y. Polat, “2011 Yılı Teos Kazı Çalışmaları (2. Sezon)”, *KST* 34.2, 2012, 211-232.
- M. Kadioğlu, “2012-2013 Teos Kazı Çalışmaları (3.-4. Sezon)”, *KST* 36.3, 2014 (2015) 437-471.
- M. Kadioğlu – C. Özbil – M. Kerschner – H. Ergin – S. Gülgönül – G. Yenice – Y. Polat – R. Tamsü Polat – E. Köşgeroğlu – M. Adak, “2014 Yılı Teos Kazı Çalışmaları (5. Sezon)”, *KST* 37.3, 2015 (2016), 451-478.
- M. Kadioğlu – C. Özbil, “Yeni Araştırmalar Işığında Teos”, *Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Haberler*, Sayı 40, Mayıs 2015, 4-16.
- M. Kadioğlu – C. Özbil – M. Kerschner – H. Mommsen, “Teos im Licht der neuen Forschungen/Yeni Araştırmalar Işığında Teos”, içinde: Ü. Yalçın – H.-D. Bienert (Ed.), *Anatolien – Brücke der Kulturen. Aktuelle Forschungen und Perspektiven in den deutsch-türkischen Altertumswissenschaften / Kùltürlerin Köprüsü Anadolu. Der Anschnitt. Zeitschrift für Kunst und Kultur im Bergbau Beiheft 27*, (Bonn 2015) 345-366.
- M. Kadioğlu – C. Özbil – M. Adak – Ç. Gençler Güray – Y. Polat – H. Ergin – R. Tamsü Polat – G. Yenice – C. Pala, “2015 Yılı Teos Kazı Çalışmaları (6. Sezon)”, *KST* 38.2, 2016 (2017) 485-508.
- W. Koenigs, “Archaische Bauglieder aus Stein in Ionien”, içinde: J. Cobet – V. Von Graeve – W.-D. Niemeier – K. Zimmermann (Ed.), *Frühes Ionien eine Bestandsaufnahme, Panionion-Symposium Güzelt; amh 26. September -1. Oktober 1999 Milesische Forschungen 5*, 2007, 669-680.
- C. Marek, “Teos und Abdera nach dem Dritten Makedonischen Krieg. Eine neue Ehreninschrift für den Demos von Teos”, *Tyche* 12, 1997, 169-177.
- H. Matthews, “Teos”, *Greco-Roman Cities of Aegean Turkey. History, Archaeology, Architecture* (2014), 119-122.
- H. B. Mattingly, “A new light on the early silver coinage of Teos”, *SNR* 73, 1994, 5-9.
- M. Matzke, “Die frühe Münzprägung von Teos in Ionien. Chronologische und metrologische Untersuchungen um die Frühzeit der Silbermünzprägung”, *JNG* 50, 2000, 21-53.
- L. Meier, “Der sogenannte Piratenüberfall auf Teos und die Diadochen: Eine Neuedition der Inschrift SEG 44, 949”, *Chiron* 47, 2017, 115-188.
- B. Ögün, “Teos Kazıları 1963”, *TAD* 13.1, 1964, 115-121.
- T. Özkan, “Funde aus einem spätgeometrischen Brandgrab (Geç Geometrik Bir Kremasyon Mezarın Buluntuları)”, *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları Arkeoloji Dergisi* XIV, 2009.2, 57-78.
- W. Ruge, “Teos”, *RE* 5 A, 1934, 539-570.
- J. R. Strang, *The City Of Dionysos A Social And Historical Study Of The Ionian City Of Teos*, State University, Yayınlanmamış Doktora Tezi (2007).
- S. Şahin, “Eine revidierte Mauerbauinschrift aus Teos”, *EA* 5, 1985, 17-18.
- S. Şahin, “Ein neues Dekret der Symmoria zu Ehren ihrer Prostatai in Teos”, *EA* 5, 1985, 13-17.
- S. Şahin, “Piratenüberfall auf Teos”, *EA* 23, 1994, 1-40.
- D. M. Uz, “The temple of Dionysos at Teos”, içinde: W. Hoepfner – E.-L. Schwandner (Ed.), *Hermogenes und die hochhellenistische Architektur. Internationales Kolloquium in Berlin vom 28.-29. Juli 1988* (1990) 51-61.
- D. M. Uz, *Teos'taki Dionysos Tapınağı* (2013).

TEOS ANTİK KENTİ

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

TEOS KAZI BAŞKANLIĞI

LEJANT

	TEOS 1. DERECE ARKEOLOJİK SİT SINIRI
	TEOS 3. DERECE ARKEOLOJİK SİT SINIRI
	1. DERECE DOĞAL SİT
	SİT HARİCİ
	ARAÇ YOLU
	SEYİR TERASI

	DİONYSOS TAPINAĞI ROTASI	1418 m
	AKROPOL-TİYATRO ROTASI	972 m
	MECLİS-AGORA ROTASI	942 m
	SARNIÇ-SUR-LİMAN ROTASI	1283 m
	BURADASINIZ	
	DİNLENME BİRİMLERİ	
	PARK ALANI	

ZİYARET SAATLERİ: Teos Antik kenti tüm yıl boyunca 09:00 - 19:00 saatleri arasında ziyarete açıktır. Belirtilen saatler dışında antik kent sınırları içinde bulunmak, kamp ve piknik yapmak yasaktır.

YASAL UYARI: 2863 sayılı Kanun'un 65. Maddesi uyarınca; "KÜLTÜR VARLIKLARINA ZARAR VERENLER İLE HER NE SURETTE OLURSA OLSUN ZARAR GÖRMESİNE KASTEN SEBEBİYET VERENLER, 2 YILDAN 5 YILA KADAR HAPİS VE BEŞ BİN GÜNE KADAR ADLİ PARA CEZASIYLA CEZALANDIRILIR".

Özkaynaklar

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

1969
KÜLTÜR VARLIKLARI
VE
MÜZELER
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DİL VE TARİH - COĞRAFYA FAKÜLTESİ

1935

TÜRK TARİH KURUMU

SEFERİHİSAR
BELEDİYESİ

Sponsorlar

E. Feyhan YAŞAR

YAŞAR HOLDİNG
YÖNETİM KURULU ÜYESİ

HIDDENBAY
TEOS

TÜRKİYE BANKASI

TEOS ANTİK KENTİ KAZI BAŞKANLIĞI

Adres: Teos Arkeoloji Kazısı Sığacık Mahallesi Teos Caddesi No: 59
35460 Seferihisar/İZMİR

<http://www.teosarkeoloji.com/>

www.facebook.com/TeosArkeolojiKazisi